

Гуцульщина
національний природний парк

№3-4 (84-85)
2023 РОКУ

НАЦІОНАЛЬНИЙ ПРИРОДНИЙ ПАРК

ГУЦУЛЬЩИНА

ІНФОРМАЦІЙНИЙ ВІСНИК НАЦІОНАЛЬНОГО ПРИРОДНОГО ПАРКУ «ГУЦУЛЬЩИНА»

Шановні колеги! 2023 рік наша установа зустрічає із значними досягненнями в роботі. Сьогодні НПП «Гуцульщина» по праву є гордістю не тільки в Україні, а й за її межами, який упродовж багаторічної діяльності надбав чимало здобутків внаслідок налагодженої системної роботи в міжнародній, науково-дослідній, природоохоронній, еколого-освітній, рекреаційній та господарській діяльності. Про окремі з них варто нагадати детальніше.

Треба відзначити, що в рамках міжнародної співпраці, за останні роки парку надається суттєва підтримка міжнародними інституціями та фундаціями. Найбільш вагомою є співпраця з Франкфуртським зоологічним товариством з 1858 (далі ФЗТ). Завдячуючи проекту «Підтримка природно-заповідних територій в Україні» в 2023 році в повній мірі запрацювала система SMART, яка слугує для потреб охорони території з використанням сучасних міжнародних стандартів, здійснення моніторингу за станом довкілля, рекреаційної та екоосвітньої інфраструктури. В цьому році розпочата робота з розробки Проекту організації території НПП «Гуцульщина», реалізовується проект «Створення центру гуцульського коня «Гуцулик». Також, окрім покриття впродовж року оперативних витрат, наприкінці 2023 р. за кошти ФЗТ придбано та встановлено опалювальну систему адміністративного корпусу НПП «Гуцульщина», що забезпечує нормальні умови праці в зимовий період.

У 2023 році НПП «Гуцульщина» також розпочав співпрацю з польськими партнерами: проект «Україна – Національний природний парк «Гуцульщина»: неформальна освіта з акцентом на місцеві природні та культурні ресурси реалізується у співпраці із Фондом «Пуца Ромінська» (республіка Польща) в рамках програми «Ми підтримуємо Україну - осінній набір 2023» за фінансування Фонду «Освіта для демократії» та Польсько-Американської Фундації Свободи. Також спільно із Фондом «Пуца Ромінська» в цьому році виграно проект «Україна: національні парки доступні для людей з обмеженими можливостями», реалізація

якого запланована на період 1 січня 2024 – 30 вересня 2025 року.

В рамках співпраці з Августовським надлісництвом «Puszcza Augustowska» розроблений та поданий на Програму INTERREG Next Poland-Ukraine проект «Conservation of Biodiversity in Transboundary Forest Ecosystems: A Common Path for Pollinators».

Для працівників НПП «Гуцульщина» польськими партнерами були організовані три робочі поїздки.

У 2023 році чергова атестація підтвердила, що НПП «Гуцульщина» єдиний серед національних природних парків України, успішно пройшов державну атестацію, як наукова установа за напрямом природничих наук та був віднесений до II класифікаційної групи – стабільних наукових установ, що є провідними за відповідними напрямами проведення наукових досліджень і виявляють активність щодо інтеграції у світовий науковий простір та європейський дослідницький простір з урахуванням національних інтересів.

Наукова робота проводиться на високому рівні та є, безперечно, вагомою складовою функціонування НПП «Гуцульщина». На всій території установи добре налагоджена система моніторингу та наукових досліджень. Характерно, що в рамках співпраці з ФЗТ продовжувалося картування раритетних видів рослин, оселищ тварин та природних серовищ за допомогою програми SMART. Виявлено і закартовано 36 локалітетів рідкісних рослин, 21 – рідкісних грибів та 538 локалітетів рідкісних видів тварин. При обстеженні території парку за допомогою фотопасток виявлено рідкісні види ссавців: ведмеді, рисі, знайдені сліди kota лісового, тхора чорного, горностая та видри. Впродовж 2023 року на території НПП «Гуцульщина» виявлено 10 нових видів фауни, з яких 9 видів класу комах та 1 вид ссавців, також список грибів поповнено на 8 видів.

У 2023 році також проводилися дослідження за 15-ма спеціальними темами щодо збереження загрозливих

видів флори та фауни.

Результати досліджень лягають в основу наукових статей, яких в 2023 році підготовлено та здано до друку 27 та формують щорічний том «Літопису природи» (цього року випущено вже 20-й). Поки що, саме науковці парку розробляють та реалізують міжнародні проекти, тісно співпрацюють із представниками міжнародних організацій, в тому числі з ФЗТ в Україні щодо моніторингових досліджень та розробки ПОТ, підписують та впроваджують угоди про співпрацю із вищими навчальними закладами України, та іншими вітчизняними інституціями, підвищують свою кваліфікацію беручи участь у семінарах, Міжнародних конференціях та робочих візитах за кордон.

В своїй діяльності НПП «Гуцульщина» покладає великі сподівання на науково-просвітницький центр: лабораторія екологічного моніторингу, мікробіологічна лабораторія, кімнати-музеї природи, інтерактивний центр, Гуцульська світлиця, центр гуцульського коня «Гуцулик» - створено комплекс науково-просвітницьких та туристичних послуг, необхідних для задоволення потреб туриста під час його подорожі.

У сфері еколого-освітньої діяльності НПП «Гуцульщина» тісно співпрацює з відділами освіти органів місцевого самоврядування.

Одним з ефективних напрямків діяльності екологічного відділу є організація шкільних природоохоронних науково-дослідних відділень (ПНДВ).

На території НПП «Гуцульщина» хорошою традицією стало проведення таборів різного спрямування від екологічних наметових до спортивно-патріотичних та християнських, таких як «Веселі канікули з Богом», які організуються при храмах Косівщини. Вже другий рік поспіль проводяться 3-денні дитячі літні природничі табори «Друзі природи», за підтримки ФЗТ.

Одним із видів діяльності НПП «Гуцульщина» є туристично-рекреаційна.

Знанням на всю Україну є рекреаційний об'єкт НПП «Гуцульщина» - туристично-мистецький комплекс «Маєток Святого Миколая» який щороку приймає велику кількість відвідувачів. На території розсадника старокутського ПНДВ знаходиться рекреаційний об'єкт «Пасіка Святого Миколая» та розсадник декоративних, лісоутворюючих та плододарних порід дерев.

Цьогоріч у Науково-просвітницькому центрі НПП «Гуцульщина», за підтримки Українського культурного фонду, створено сучасний музейно-креативний простір «Гуцульська світлиця». Це новий концептуальний продукт для відвідувачів Косівщини. Музей «Гуцульська світлиця» демонструє давні традиції та обряди гуцулів через сучасні інтерактивні експозиції, до-

повнену реальність, майстер-класи, розважальні програми тощо. Проект реалізувався нацпарком у співпраці з Косівським інститутом прикладного та декоративного мистецтва Львівської національної академії мистецтв.

Наша діяльність сприяє економічному розвитку громад, адже саме ми зберігаємо, захищаємо та примножуємо природні, історико-культурні та рекреаційно-туристичні багатства, якими зачаровуються місцеві жителі та гості нашого краю.

НПП «Гуцульщина» бере активну участь у виконанні завдань щодо реалізації концепції сталого розвитку в регіоні. Налагоджено конструктивний діалог, як метод ефективної співпраці з органами місцевого самоврядування на основі спільних меморандумів, до якого увійшло п'ять територіальних громад (Косівська, Старокутська, Рожнівська, Космацька, Яблунівська). На підставі започаткованої практики співпраці, в рамках підписаних «Програм розвитку сільського та екологічного туризму і рекреації, традиційного господарювання та охорони довкілля на території природно-заповідного фонду», успішно впроваджується механізм фінансування заходів щодо створення умов для розвитку сільського та екологічного туризму і рекреації, ведення традиційного господарювання та охорони довкілля на території природно-заповідної території.

Зауважимо, що діяльність парку, спільно з громадою та малим бізнесом, видається найбільш перспективною та сталою, адже збереження природних ресурсів, розвиток рекреаційної інфраструктури та екотуризму, формування екологічної культури суспільства, наукова діяльність, а також, залучення недержавних коштів та реалізація міжнародних і вітчизняних проектів, грантів та програм сприяє зміцненню не тільки матеріально-технічної бази парку, а й створенню робочих місць для населення та соціально-економічного розвитку регіону, загалом.

В 2023 році Косівська територіальна громада, за рейтингом туристичної активності громад, завдяки проектам НПП «Гуцульщина», реалізованим за підтримки ФЗТ в Україні та Українського культурного фонду, визнана найкращою туристичною громадою Прикарпаття, що зробили значний внесок у підвищення рекреаційної привабливості Гуцульщини.

Також хочу відзначити роботу служби державної охорони природно-

заповідного фонду парку, саме завдяки їх злагодженій наполегливій, послідовній роботі працівники ДБР викрили організовану злочинну групу з посадовців ДП «Кутське лісове господарство», які незаконно рубали ліс на території Косівського ПНДВ НПП «Гуцульщина». Злочинці постануть перед судом, оскільки збитки нанесені державі оцінені у 2,2 млн грн. Також вдалося повернути в постійне користування 832,6 га земель рейдерськи захоплених цими ж посадовцями. Впродовж року велася активна робота з ДП «Ліси України» щодо передачі земель філії «Кутське лісове господарство», що входили до складу парку без вилучення, в постійне користування НПП «Гуцульщина».

Відділом господарсько-технічного забезпечення та транспортного обслуговування, спільно із працівниками всіх відділів та підрозділів НПП «Гуцульщина», за роки діяльності установи здійснено велику кількість робіт спрямованих на підтримку в належному стані будівель парку, прилеглих територій та транспортних засобів, будівництво та ремонт об'єктів рекреаційної інфраструктури, центру гуцульського коня «Гуцулик», облік матеріалів, обладнання тощо.

Фінансування НПП «Гуцульщина» здійснюється з державного бюджету та доходів від власної господарської діяльності. Загальна сума в 2023 році складає 19216131,4 грн: в т. ч. з загального фонду 16830418 грн., з спеціального фонду 2385712,68 грн. Характерно, що в структурі надходжень лісопродукція складає 66,1%. Надійшло коштів від благодійних внесків, грантів та дарунків - 829147,42 грн.

Парк є вигідною бюджетотворюючою установою для територіальних громад. За період 2023р. було сплачено: 1651401,76грн. земельного податку; 2379680,69 грн. - ПДФО.

Щиро дякую всім за повсякденну наполегливу працю, особистий внесок у спільну справу. Вірю, що в прийдешній рік ми вистімо й витримаємо всі негаразди, які заготувала нам доля. Тож нехай 2024 рік стане для нас світлим відродженням. Щиро бажаю вам, Божого благословення, здоров'я, сили волі, наснаги в роботі й ПЕРЕМОГИ.

З Україною в серці, з вірою в ЗСУ!

Юрій СТЕФУРАК,
директор НПП «Гуцульщина»

У співпраці із Фондом «Пуща Ромінська» НПП «Гуцульщина» став переможцем у конкурсі проектів, що реалізуються в рамках програми «Ми підтримуємо Україну - осінній набір 2023» за фінансування Фонду «Освіта для демократії» та Польсько-Американської Фундації Свободи. Проект «Україна – Національний природний парк «Гуцульщина»: неформальна освіта з акцентом на місцеві природні та культурні ресурси» посів перше місце у рейтингу проектів і його реалізація вже розпочалася із низки екоосвітніх заходів для дітей жителів району та дітей внутрішньо переміщених осіб. Були проведені тематичні заняття «Коні гуцульські в наших серцях», в рамках яких проведений майстер-клас із виготовлення фігурок оригамі гуцульських коней, тематичні заняття «Я живу біля НПП «Гуцульщина» та «Гуцульські коні в культурі українців», в рамках яких був проведений майстер-клас виготовлення

сирних коників.

Основне завдання проекту – переключити увагу учасників із тривожних думок сьогодення, надати їм нових знань щодо специфіки і потреби утримання і збереження коней гуцульської породи та прищепити любов до гуцульських традицій, любов та розуміння необхідності зберігати біорізноманіття, сформувавши природоохоронну свідомість наших дітей.

Наступними кроками проекту, окрім тематичних занять, стануть проведення оздоровчої верхової їзди та створення експонатів, присвячених коням гуцульської породи.

Марія ПАСАЙЛЮК,
заступник директора з наукової роботи НПП «Гуцульщина»,
координатор проекту

В рамках реалізації угоди про співпрацю між Надлісництвом Августова та Національним природним парком «Гуцульщина» щодо реалізації проекту «Puszcza Augustowska i bartnictwo szansą na uratowanie ostatniej ostoji rodzimej pszczoły augustowskiej. LP- lasy pszczołom pszczoły lasom» українська делегація – заступник директора з наукової роботи Марія Пасайлюк, старший науковий співробітник Віктор Гавриленко, провідний інженер з охорони тваринного світу Василь Пецюк та провідний інженер відділу ГТЗ та ТО Сергій Пасайлюк з 20 по 27 липня з робочим візитом відвідали Республіку Польща.

Сторони обговорили деталі спільної проектною заявкою по збереженню представників родини Справжніх бджіл на програму INTERREG NEXT Poland-Ukraine та можливості співпраці за іншими програмами та з іншими країнами, зокрема із учасниками литовської делегації, які теж брали участь у заходах. З метою ознайомлення колег із особливостями роботи

Національного природного парку «Гуцульщина», грантову, природоохоронну, наукову, екоосвітню, рекреаційну активність та потенціал установи Марія Пасайлюк, продемонструвала презентацію про парк, а вся команда долучилася до обговорення деталей співпраці.

Працівники парку ознайомилися також із реалізованими Надлісництвом Августова проектами по збереженню бджоли августовської та зубра європейського і взяли участь у конкурсі з виготовлення бортьових колод, де зайняли почесне друге місце. Також учасники заходу відвідали Вігеський народний парк та Надлісництво Глибокий Брод, де ознайомилися із результатами проектів по відтворенню глушця, проекту із створення інтерактивного екоцентру та етнографічного музею.

Отриманий досвід стане в нагоді при написанні та реалізації міжнародних проектів, залученні коштів міжнародних фондів для природоохоронних ініціатив в НПП «Гуцульщина».

4 Конструктивний діалог на засіданні науково-технічної ради НПП «Гуцульщина»

8 грудня 2023 року, на засіданні науково-технічної Ради національного природного парку «Гуцульщина», серед багатьох актуальних питань, відбувся конструктивний діалог щодо перспектив співпраці філії «Кутське лісове господарство» з національним природним парком «Гуцульщина».

Із детальної інформації з цього приводу директора парку Юрія Стефурака та конструктивної позиції, яка прозвучала у виступі новопризначеного директора цієї філії Юрія Сойми, появляється оптимізм щодо припинення багаторічного, грубого порушення законів України, стосовно збереження природно-заповідного фонду в межах НПП «Гуцульщина».

НТР критично розглянула й клопотання філії щодо погодження лімітів на використання природних ресурсів.

На пропозицію професора Юрія Дебринюка (Національний лісотехнічний університет України) та заступника директора Карпатського офісу ДП «Ліси України» Павла Ванджурака, відхилено клопотання філії щодо проведення рубок перетворення, як таких, що не рекомендуються Офісом для проведення в Закарпатській та Івано-Франківських областях, без вивчення досвіду Львівської області.

А звіти про реалізацію природоохоронних заходів, виконання планів науково-дослідної, еколого-

освітньої та рекреаційної діяльності парку, ще раз підтверджують, високий професіоналізм, креативність та результативність роботи його колективу.

На засіданні Ради затверджено також доповідь голови атестаційної комісії парку, доктора біологічних наук, професора Федора Гамора, щодо підсумків атестації його наукових працівників.

Користуючись нагодою, передано колегам та бібліотекам Національного парку «Гуцульщина», природного заповідника «Горгани», національного лісотехнічного

України (м.Львів), Прикарпатського національного університету ім. Василя Стефаника та Українського науково-дослідного інституту гірського лісівництва ім. П. С. Пастернака нові наукові та науково-практичні видання Карпатського біосферного заповідника.

Федір ГАМОР,
заступник директора
з наукової роботи
Карпатського біосферного
заповідника

Національний природний парк «Гуцульщина» - це неповторні гірські краєвиди, безцінні букові праліси, шум гірських річок та потічків, багатий тваринний світ та самобутність гуцульського краю. Все це намагаються зберегти та примножити працівники нацпарку. А один із проєктів, що знаходиться на стадії реалізації, - це створення центру гуцульського коня «Гуцулик».

Гуцульський кінь (гуцулик, гуцул) належить до світового генофонду. У 1979 році гуцульські коні одержали статус реліктової породи і були взяті під охорону. Що ж особливого у цій породі коней і чому варто її зберегти, розповідає директор НПП «Гуцульщина» Юрій Стефурак:

«Гуцульська порода коней була здавна розповсюджена у Карпатському регіоні, це аборигенна та одна із старовинних порід нашого краю. У літературі найдавніша згадка про гуцульського коня сягає 1600-го року. У країні Західної Європи гуцульський кінь потрапив після Першої Світової війни: лише гуцульський кінь міг перейти через складні гірські маршрути, перевезти амуніцію. Гуцульський кінь, навантажений ношею до 100 кг, може пройти за день до сотні кілометрів. Таким чином порода потрапила за межі регіону. Зараз є кінні заводи, племінні ферми, лісокомбінати в Румуні, Польщі, Чехії, є багато приватних стаєнь, які цікавляться цією породою. А у нас після проголошення Незалежної України були ліквідовані колгоспи, і племінне розведення гуцульського коня практично занепало.»

Ідея створення подібного проєкту назрівала давно. Тим паче, що пан Юрій у цьому питанні мав певні напрацювання. Багато років займався збереженням породи. І потрохи реалізація проєкту рухається уперед.

Основна мета центру – це збереження генофонду аборигенної породи. Але у нацпарку впевнені, що діяльність майбутнього центру буде досить багатогранною та комплексною. Наприклад, включатиме розвиток рекреаційної складової. Це можливість створювати кінні маршрути, розвиток кінного туризму, катання на конях, спілкування з тваринами, спостереження за годуванням тощо.

Також планують відкрити тематичну крамницю сувенірів, затишну кав'ярню, де відвідувачі зможуть почастуватися запашною кавою та традиційними сирними кониками.

- А ще до комплексу входить великий музей кінного реманенту, гуцульська світлиця. Уже працює науково-просвітницький центр для занять із дітьми, тобто центр буде пропагувати не лише природну спадщину, а й культурно-духовну, - розповідає Юрій Стефурак. - Також думаємо про іпотерапію, що включає безпосереднє спілкування, контакт з твариною, можливість її погодувати, пасти. Нині створюють реабілітаційні центри для наших захисників, ця ідея може стати в нагоді.

Фінансову підтримку частини робіт отримали від Франкфуртського зоологічного товариства. Сьогодні парк має 10 голів гуцульського коня. Уже облагороджено територію, триває вигодовлення і спорудження дерев'яних конструкцій кінного манежу, годівниці, огорожі, брами, бетонні роботи, а також заготівля сіна та тренування коней з залученням фахівців-волонтерів. Хоча попереду ще величезний об'єм робіт. Для завершення усіх запланованих складових центру сподіваються залучити і кошти польсько-українського проєкту.

Тож у майбутньому центр «Гуцулик» чекає відвідувачів за адресою: НПП «Гуцульщина», вул. Дружби, 137, м. Косів Івано-Франківської області.

Оксана НІКІТИНА,
інтернет-компанія «Лісові інформаційні системи»

Розробка проекту організації території НПП «Гуцульщина» триває

В рамках проекту «Підтримка природно-заповідних територій в Україні», що фінансується Франкфуртським зоологічним товариством з 1858 триває розробка Проекту організації території (ПОТ) НПП «Гуцульщина» з метою створення правочинного, функціонального, дієвого інструменту діяльності парку. Міндовкілля затвердило Технічне завдання на розроблення «Проекту організації території національного природного парку «Гуцульщина», охорони, відтворення та рекреаційного використання його природних комплексів і об'єктів» і, відповідно до техзавдання, триває робота працівників НПП «Гуцульщина» та представників і експертів ФЗТ над змістом ПОТ.

При розробці ПОТ враховується думка зацікавлених сторін, саме тому вже відбулися три зустрічі із представниками районної військової адміністрації, територіальних громад, освіти, бізнесу, лісокористувачів району, представників громадських організацій та духовенства району. В рамках зустрічей обговорили питання зонування території НПП «Гуцульщина», визначили пріоритетні напрямки 10-річної стратегії розвитку Парку, встановили основні природоохоронні цінності парку та поточний стан їх збереження, виокремили та зробили детальний аналіз прямих загроз природоохоронних цінностей та їх пріоритезації, визначили переваги сталого розвитку Косівщини, розробили теорію змін для виконання стратегічних заходів, які будуть основою для розробки 5-річного плану заходів.

Такі робочі наради мають позитивний природоохоронний ефект адже враховують особливості функціонування НПП «Гуцульщина» та потреби розташованих на території Косівщини громад.

Марія ПАСАЙЛЮК,
заступник директора з наукової роботи
НПП «Гуцульщина»

Результативне приваблення дуплогнізdnих птахів в НПП «Гуцульщина»

На території парку протягом останніх десятиліть виявлено 30 видів птахів, які в гніздовий період влаштовують свої гнізда в природних дуплах та штучно створених дуплоподібних спорудах. Роль дуплогнізdnих птахів в лісових екосистемах достатньо відома, зокрема, як регуляторів чисельності комах, які пошкоджують листя та хвою, стовбури і гілки дерев. Цю властивість здавна використовують для покращення санітарного стану лісів, для чого розроблені спеціальні конструкції штучних гніздівель та методики їх розвішування в різних лісових екосистемах. Також варто згадати і дуплогнізdnих сов, які теж є регуляторами чисельності гризунів та зайцеподібних.

Природно дупла утворюються в результаті пошкодження стовбурів дерев різними видами грибів, випадіння відмерлих гілок, а також, в результаті гніздобудівної роботи дятлів. Наскільки їх вистачає для успішного оселення птахів показують експериментальні дослідження. Водночас, використання штучних гніздівель таких як синичники, шпаківні, сов'ятники - це зручний спосіб збору наукових даних з біології дуплогнізdnих птахів і їх гніздових

конкурентів.

Приваблення дуплогнізdnих птахів в Національному природному парку «Гуцульщина» велось з часу його заснування. Після певної паузи воно знову відновлено. Спочатку в експериментальному порядку 5 років тому розвішано 10 сов'ятників, у яких оселяються сови: довгохвоста та сіра. Навесні 2023 року на території двох ПНДВ «Старокутському»

та «Косівському» розвішано 150 синичників. Під час першої яйцекладки у грабовій діброві з дуба звичайного птахи заселили 78%, в ялицево-буковому деревостані – 37,5 %, а сосново-буковому – 18% синичників. В синичниках гніздилися: велика, голуба

та чорна синиці, повзик, мухоловка білошия. Явно домінуючим видом є велика синиця. З часу другої яйцекладки синичники заселялися іншими видами тварин: вовчками, джмелями, осами і рівень їх використання тваринами під осінь досяг в грабовій діброві - 94%, 46% – у ялицево-буковому та 26% – у сосново-буковому деревостанах.

Отримані дані можуть бути використані при привабленні дуплогнізних птахів з врахуванням особливостей конкретних деревостанів.

Віктор ГАВРИЛЕНКО,
старший науковий співробітник
НПП «Гуцульщина»

Моніторинг раритетних угруповань букових лісів

Букові ліси переважають у лісовому покриві території НПП «Гуцульщина». Вони звичні для нашого ока у низько- і середньогір'ї Покутських Карпат, небагаті лісовими травами з товстою підстилкою з опалого листя, але приховують маленькі таємниці. Виявляється, є бучини, котрі необхідно охороняти, вони включені до Зеленої книги України. Це ліси, де під пологом бука утворює зелений килим барвінок, що квітує блакиттю навесні. Підлягають охороні також бучини у яких сучільний покрив утворюють лунарія оживаюча (ЧКУ) або цибуля ведмежа (ЧКУ). Найцікавішим з рідкісних угруповань низькогір'я НПП «Гуцульщина» можна назвати букові ліси з домінуванням у травостой листовика сколопендрового. Ці особливі угруповання можна знайти на скелястих схилах великої крутизни (до 450) вздовж

гірських лісових потоків. У першому ярусі тут росте бук лісовий, а у другому можуть траплятися ясен, явір чи в'яз. Трав'яний ярус не дуже щільний, займає переважно до 20% площі проективного вкриття, тут ростуть щонайменше чотирі види папоротей поряд із реліктовим листовиком, що перебуває на межі свого поширення. Він зовсім не схожий на папороть, бо вайї (несправжні листки) взагалі не розсічені, до того ж, на нижній поверхні цих «листіків» соруси (органи розмноження) довгасті, схожі на ніжки сколопендри. У такому угрупованні восени 2023 року була закладена постійна пробна площа (ППП) стрічкоподібної форми у стрімкому каньйоні правої притоки потоку Каменець. Ця нова ППП-14 має свої особливості: невелику кількість дерев (65), знаходиться на малих висотах – 400 м н.р.м., листовик трапляється

лише на скелястому лівому березі. Тут також спостерігається випадання великих дерев бука і утворення природних вікон, через це проективне вкриття лісових трав вдвічі вище ніж зазвичай у таких угрупованнях (40%). Цікаво буде спостерігати за змінами рослинного покриву на цій постійній пробній площі. Описи трав'янистої рослинності будуть проводитися щороку тричі під час вегетаційного сезону, а облік змін деревостану – кожні п'ять років. Отже, багаторічний постійний моніторинг рідкісного наскельного угруповання розпочато!

Марія ТОМИЧ,
завідувач лабораторії
екологічного моніторингу
НПП «Гуцульщина»

В Національному природному парку «Гуцульщина» відбулась виїзна нарада керівників закладів освіти Косівської громади.

У візит-центрі Парку освітян привітав директор НПП «Гуцульщина» Юрій Стефурак. Заступник з наукової роботи Марія Пасайлюк та керівники структурних підрозділів ознайомили з основними видами діяльності, які є напрямками співпраці Парку із закладами освіти.

Окресливши перспективи подальшої співпраці НПП «Гуцульщина» із відділом освіти Косівської міської ради, керівники підписали договір про співпрацю між установами.

Пізнавальною видалась мандрівка еколога-освітньою стежкою «До оглядового майданчика на г. Острий». Екоосвітяни Національного природного парку розповіли про альтернативу традиційних екскурсій – квести. Останнім часом ця форма активного навчання набуває все більшої популярності.

Керівники закладів освіти відвідали науково-просвітницький центр. Тут науковці Парку ознайомили присутніх із діяльністю лабораторій екологічного моніторингу і мікологічної, та розповіли про рослинний і тваринний світ нашого краю. А ще учасники виїзної наради мали можливість побачити Гуцульських

коникив.

Ще одна локація, яку відвідали освітяни – пасіка Святого Миколая та науково-дослідний розсадник.

Чимало актуальної, важливої і практичної інформації учасники наради мали нагоду почерпнути.

Взаємодія та співпраця національного природного парку та місцевих громад – основа збереження природних цінностей та формування належної екологічної культури.

Катерина ШЕВЧЕНКО,
провідний фахівець відділу
еколого-освітньої роботи
НПП «Гуцульщина»

Семінар екоосвітян природоохоронних установ Карпатського регіону

В Національному природному парку «Гуцульщина» відбувся семінар «Програма екологічної освіти у природно-заповідних установах», який організували та провели Франкфуртське зоологічне товариство, яке підтримує природоохоронні території в Україні протягом 20 років.

Екоосвіта – це не лише отримання відповідних знань про природу, а й постійна комунікація з цільовими аудиторіями. Екологічне виховання закладається ще з дитячого садочка і є запорукою успіху.

Так, впродовж двох днів у НПП «Гуцульщина» екоосвітяни з національних природних парків Карпатського, Вишницького, Верховинського, Черемось-

кого та Синьогори ділились своїм досвідом, обговорювали проблемні питання, а також переймали закордонні практики проведення активностей на природі, зокрема й на еколого-освітній стежці.

Кожен учасник мав можливість на практиці застосувати різноманітні навчальні ігри, попрацювати в групах з колегами з інших природоохоронних установ та спільно з ними розробити програму екозаходу.

Уляна БАГРІЙЧУК,
заступник начальника відділу
еколого-освітньої роботи
НПП «Гуцульщина»

2 листопада у Науково-просвітницькому центрі НПП «Гуцульщина» відбулася презентація проекту «Гуцульська світлиця – сучасна інтерпретація культурної спадщини», який реалізовано у співпраці із Косівським інститутом прикладного та декоративного мистецтва ЛНАМ за підтримки Українського культурного фонду.

В цей день мали за честь вітати у нашій оновленій Світлиці вельмишановних та поважних гостей –

представників духовенства, обласної та місцевої влади, громадських організацій, закладів освіти, туристичних агенств та медіа, майстрів і художників Косівщини, лідерів думок в царині збереження та відтворення культурної спадщини краю.

Щиро вдячні усім, хто до нас завітав, за позитивні відгуки та високу оцінку нашої роботи, за впевненість у тому, що зроблено дійсно потрібну і корисну справу, яка буде ще багато років слугувати для збереження

та популяризації культурної спадщини, підвищення туристичної привабливості Косівщини!

Окрема вдячність митцям за подаровані авторські роботи, які доповнять колекцію та стануть окрасою «Гуцульської світлиці».

Упродовж чотирьох місяців реалізації проекту #запідтримкиУКФ зроблено надзвичайно багато. Зокрема, повністю оновлено інтер'єр музею у етностилі деревинно, придбано експозиційне обладнання, меблі, обладнан-

ня для майстер-класів (ткацький верстат, прядку), велику кількість ткацьких виробів, керамічні тарелі із косівським розписом та кахлі для печі, гуцульський чоловічий та жіночий стрій, телевизор для демонстрації сюжетів про Гуцульщину, її ремесла, побут, звичаї, а також окремі експонати відображено у доповненій реальності.

Надія КОПЕР,
навчальник відділу
рекреації, куратор проекту

Втворений світ жорнує людьми та й карпатськими горами також. Наша окремішність уже минає. Отож осередки старовини й ремесел, котрі продовжують свій плін у часі та далі розвиваються – роблять неоціненну роботу зі збереження усієї краси і вартості нашої національно-етнічної ідентичності. Такою бачу цю «Гуцульську світлицю». Славно задумано! Славно робиться! Красно поєднується з охороною природних багатств, такі частиною нашої культури, та їх розвитком.

ВАСИЛЬ ШУРГАН-ХРАНИТЕЛЬ МЕНТАЛЬНИХ І МОВНИХ СКАРБІВ ГУЦУЛЬЩИНИ

«Щиро вітаємо з відкриттям!

Нехай у Вашій «Світлиці» завжди буде гамірно.

Особливі вітання автору і керівнику Проекту пані Надії Копер - Ви зробили титанічну справу, яка буде ще багато років слугувати для збереження та популяризації історичної спадщини Гуцульщини!»

Рогатинський історико-краєзнавчий музей «Опілля»

ІВАНО-ФРАНКІВЩИНА
туристична

«Гуцульська світлиця стане ще однією цікавою туристичною локацією в туристичних маршрутах Косівщиною. На території НПП «Гуцульщина» тепер можна одночасно познайомитися з природою і зануритися в культуру гуцульського краю.»

Маріанна Ковальчук, відділ туризму департаменту міжнародного співробітництва та євроінтеграції громад Івано-Франківської обласної державної адміністрації

Національні парки України /
wownature.in.ua

Побачити та спробувати: у національному парку «Гуцульщина» відкрили музейно-креативний простір «Гуцульська світлиця»

«Упродовж 4 місяців НПП «Гуцульщина» працював над оновленням Гуцульської світлиці.

Тепер це музейно-креативний простір, де можна побачити і традиційний гуцульський стрій, і косівську кераміку, і різьбу, а також навчитися ткати, вишивати, ліпити сирних коників і плести різдвяних павуків.

Окрім «Гуцульської світлиці», у Науково-просвітницькому центрі Парку можна оглянути кімнати-музеї природи, покататися верхи чи на бричці, відвідати центр розведення коників гуцульської породи.»

У Маєтку Святого Миколая Національного природного парку «Гуцульщина» відбулося щорічне святкове дійство до дня Святого Миколая.

Традиційно розпочали захід із молитви за українське військо та переможний мир. Відправу служили отець-декан Косівського деканату Коломийської єпархії УГКЦ Роман Іванюлик, отець-декан Косівського деканату Коломийської єпархії ПЦУ, митрофорний протоієрей Іван Близнюк, настоятель храмів Благовіщення Пресвятої Богородиці та Успіння Пресвятої Богородиці с. Пістинь, митрофорний протоієрей Петро Дяків. Опісля Святий

Миколай звернувся до всіх присутніх із вітальними словами.

У святкуванні взяли участь голова Косівської РВА Наталія Кучма та заступник голови Косівської міської ради Володимир Петричук.

Цьогоріч для діточок була організована невеличка розважальна програма, зокрема вихованці Будинку культури та дозвілля Косівської міської ради, під керівництвом Г. Гавриш і Т. Бойчук, представили дитяче естрадно-театралізоване дійство «Завітай Миколай», а фахівці Парку проводили майстерку з виготовлення ангелика для захисника та організували відео-привітання дітей для наших воїнів. А також, усі

бажаючі мали можливість прокататися на кінній бричці.

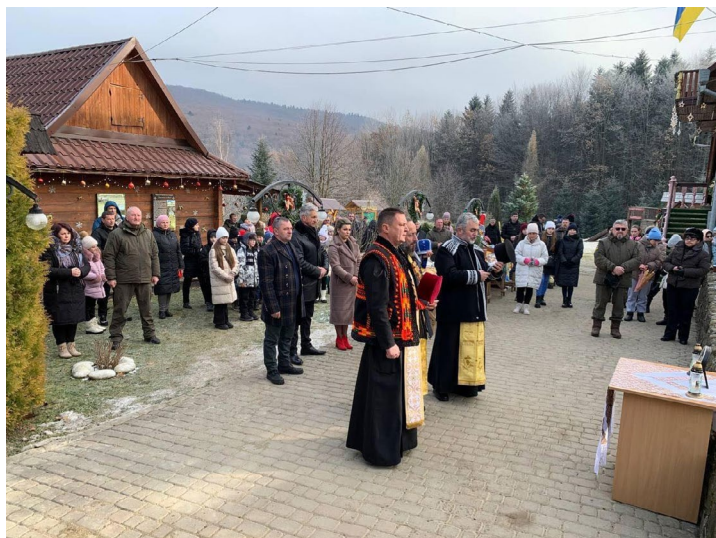
Упродовж дня діяв благодійний святковий ярмарок на підтримку Збройних сил України. Усі хто завітав до Маєтку мали можливість придбати домашню випічку, розсаду декоративних дерев і кущів із Науково-дослідного розсадника Парку та вироби нашої фахівчині-майстрині Оксани Микитки. Загалом було реалізовано продукції на суму 6225 грн. Звіт щодо використання коштів буде надано пізніше.

Для дітей загиблих, взятих в полон та безвісти зниклих оборонців із Косівського району були організовані подарунки, які придбані за кошти НПП «Гу-

цульщина» та Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України. На жаль не всі діти мали можливість бути присутніми в цей день на Маєтку, тому решту подарунків будуть доправлені у місцеві сільські, селищні чи міські ради де діти їх зможуть отримати.

Завершилося свято запалюванням традиційної миколаївської вагри та пригощанням карпатським чаєм і солодощами.

Василь ПАВЛЮК,
начальник рекреаційно-виховного відділу
«Маєток Святого Миколая»
НПП «Гуцульщина»

В українців існує традиція на Новий рік прикрашати свої будинки ялинками. З року в рік знаходяться люди, які в порушення закону вирубають дерева хвойних порід, намагаючись заощадити або заробити.

Щоб не допустити порушень природоохоронного законодавства при заготівлі в хвойних насадженнях у передноворічний період, починаючи з грудня і до січня працівники служби державної охорони проводять рейди з метою запобігання, виявлення та припинення незаконних рубок молодих хвойних дерев. На передодні Нового року та Різдва Христового в Старокутському, Косівському і Шешорському ПНДВ організовано посилену охорону лісових насаджень. Тому, хто вирішив все ж заготовити новорічну ялинку самостійно, не маючи на те дозволу, слід знати Постанову Кабінету Міністрів України від 10 травня 2022 року № 575 «Про затвердження такс для обчислення розміру шкоди, заподіяної порушенням законодавства про природно-заповідний фонд», де йдеться про відшкодування заподіяної шкоди, за одне зрубане дерево при діаметрі пня до 10 см – 8621,46 грн і при діаметрі пня 10,1-14 см – 15002,10 грн. з конфіскацією заготовленої новорічної ялинки.

Всі ми несемо спільну відповідальність за збереження довкілля для майбутніх поколінь. Тож кожному з нас слід задуматись: зекономити кілька гривень і купити незаконно зрубане дерево, чи придбати ялинку на кілька гривень до-

рожчу, але вирощену в розсаднику чи плантації новорічних ялинок і спеціалізуються на реалізації в новорічно-різдвяний період. Законно зрубана ялинка обов'язково повинна мати бирку зі штрих-кодом.

НПП «Гуцульщина» звертається до всіх громадян з проханням відповідально ставитися до збереження природи для майбутніх поколінь.

Роман СКОРЕЦЬКИЙ,
провідний інженер з охорони природних екосистем

Зимова підгодівля тварин

З метою збереження лісової фауни в складний зимовий період працівники НПП «Гуцульщина» проводять підгодівлю диких тварин. Для лісових мешканців викладено сіно та розвішано кормові віники. Крім того, у солонцях розміщено шматки солі, яка компенсує копитним зимову нестачу мінеральних речовин.

Для підгодівлі тварин в 2023 році по НПП «Гуцульщина» було заготовлено 0,7 т сіна та 650 шт. кормових віників.

Зимова підгодівля – це аж ніяк не приручення диких тварин, а допомога в найскрутніший період року. Підгодівля не повинна замінювати природну кормову базу або перешкоджати інстинктам звірів.

Василь ПЕЦЮК,
провідний інженер
з охорони тваринного світу НПП «Гуцульщина»

Результати спостереження за фауною

Національний природний парк «Гуцульщина» вирізняється найбільшою фрагментованістю території серед парків нашої країни. Сприяє цьому розташування НПП у межах густозаселеного Косівського району, а також, наявність у складі парку земель філії «Кутське лісове господарство» та РП «Райагроліс». Враховуючи зазначену територіальну специфіку НПП «Гуцульщина», досить складним є дотримання природоохоронного режиму в таких умовах. Однак служба державної охорони парку, спільно з лісовою охороною інших землекористувачів, забезпечують якісну охорону ПЗФ.

Одним із основних індикаторів оцінки якості охорони природозаповідного фонду є моніторинг біологічного різноманіття. Щорічно СДО, спільно із науково-дослідним відділом, здійснюють зимовий облік фауни (за наявністю слідів тварин на сніговому покриві). В останні роки науковці парку почали активно використовувати для моніторингу фотопастки, котрі здійснюють дистанційне автоматичне фотофіксування звірів. НПП «Гуцульщина» отримав 16 фотопасток від Франкфуртського зоологічного товариства (ФЗТ), в рамках реалізації міжнародної програми «Збереження Карпатських пралісів», та 5 фотопасток - в рамках реалізації мініпроєкту Збереження чистого довкілля за підтримки Чеської Республіки. Загалом фотопастки використовуються для спільного моніторингу НПП «Гуцульщина» та ФЗТ в двох напрямках: літній моніторинг копитних тварин та зимовий моніторинг хижих ссавців. За результатами моніторингу виявлено та підтверджено перебування на території парку таких видів тварин, як олень благородний, косуля європейська, свиня дика, лисиця, борсук, куниця, кіт лісовий.

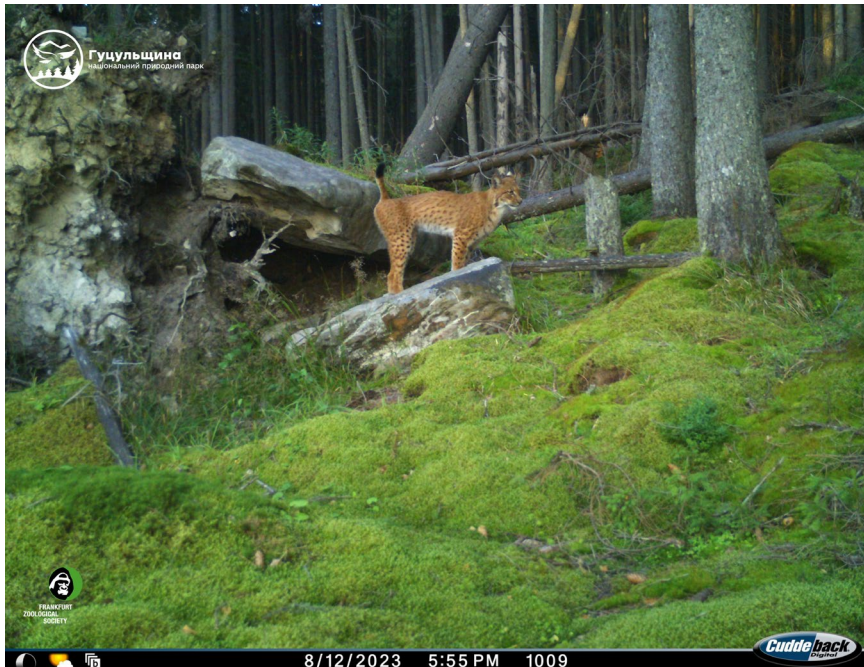
Окрім спільних досліджень науковцями парку здійснюються спеціальні власні дослідження та спостереження з використанням фотопасток. Так у весняно-літній період проведено спостереження за норними тваринами в Старокутському ПНДВ. Було виявлено мережу нор та встанов-

лено дві фотопастки. За результатами спостережень виявлено, що в цих норах мешкають сімейні групи лисів та борсуків. Існувало твердження, що при заселенні лисицями борсучих нор останні покидають їх, оскільки, не можуть співіснувати. Однак, наш експеримент підтверджує зворотнє твердження - ці два види чудово співіснують в одній системі нор.

Також, ще одним напрямом власних досліджень з використанням фотопасток є визначення видового різноманіття ссавців на постійних пробних площах (ППП). Впродовж літа 2023 року було встановлено на невеликий період на деяких ППП ці прилади. В результаті досліджень отримано надзвичайно хороші фотографії із підтвердженням проживання на території НПП «Гуцульщина» великих хижих ссавців. В районі ППП №5 та 6 було зафіксовано сімейну групу рисі (самець, самка, два рисеняти), та ведмедицю з трьома медвежатами. Підтвердження присутності цих великих хижих ссавців на території парку свідчить про те, що охорона ПЗФ здійснюється якісно, а рівень збереженості лісових екосистем є надзвичайно високим. Ці два види є домінуючими ланками в харчовому ланцюгу екосистем, їх присутність та розмноження вказує на те, що всі нижчі лан-

ки харчового ланцюга також збережені та чудово функціонують. Отже, на території парку дійсно збереглися пралісові екосистеми, де господарювання людини зведене до мінімуму, а видове різноманіття повністю відповідає природним умовам регіону.

Олег ПОГРІБНИЙ,
начальник науково-дослідного відділу НПП «Гуцульщина»

Вітаємо ювілярів Національного природного парку «Гуцульщина»

Курендаша Юрія Юрійовича з 70-річчям

**Самокіщук Івана Васильовича
Крилюка Василя Петровича з 65-річчям**

**Негрука Михайла Івановича
Свирид Дарію Василівну з 60-річчям**

Хруща Юрія Миколайовича з 55-річчям

Глодову Любов Михайлівну з 50-річчям

**Дійчук Іванну Ярославівну
Погрібну Лідію Северинівну з 35-річчям**

**Дійчук Віру Іванівну
Циканюка Михайла Петровича з 30-річчям**

Засновник і видавець НПП «Гуцульщина»
Свідоцтво про державну реєстрацію
ІФ №512 від 12.03.2004 року
Наша адреса:
вул. Дружби, 84 м. Косів
Івано-Франківська область;
тел./факс (03478) 2-37-09

Вісник засновано 27 вересня 2002 року
Видруковано
Шеф-редактор
Юрій Стефурак
Редактори
Любомир Держипільський
Надія Копер
Комп'ютерний дизайн та верстка
Відділ еколого-освітньої роботи

Офіційний сайт НПП «Гуцульщина»
<https://hutsulshchyna-park.in.ua/>
Слідкуйте за нашими оновленнями:
<https://www.facebook.com/hutsulshchyna.park>

Автори фотографій:
Віктор Гавриленко, Олег Погрібний,
Катерина Шевченко